

Kiçik yaşlarında bir də gö-rürsən ki, uşaqdan soru-surlar:

- Atanı, ananı nə qədər çox istə-yirsən?

O da qollarını yanlara geniş aç-a-raq, sevinclə:

- Bax, bu boyda!!! - deyir. Valideyn də öz növbəsin-də:

- Mən də səni dünyalar qədər istəyirəm. Hərən öz dünyası var. Kimisinin kiçik, kimisinin böyük, kimisinin daha bö-yük. Bu mənada Vidadi Xəlilov dünyası da önəm-lidir, geniş idi, geniş ola-

raq qalır. Fəqət ar-zuları bu gen dün-yaya sığmayıb.

Uğur qazanmaq, mənali yaşamaq, yazıb-yaratmaq üçün. Xeyirxahlıq göstərmək, kö-mək, yardım əlini uzatmaq üçün.

Bu yolda gecəsini gündüzünə qatıb, yuxusuz gecələr, narahat gün-düzlər keçirib. Rahatlığını itirə də, əziyyət çəksə də, xoşməramlı əməllərindən qalmaq, uğurları da bol olub. Bu onu yaşadıb, qanadlan-dırıb, sevindirib, fərəhləndirib. Günləri, həftələri, ayları, illəri, on illəri yola salıb gəlib çatıb səksən yaşına!

Vidadi Xəlilov - 80

Musiqi Kollecinin direktoru-dur. Səmərali fəaliyyəti, diq-qəti çəkmə uğurları ilə tanınır.

Monoqrafiya, dərslik, kitab, məqalə və tədris proqramlarının müəllifi

Vidadi Xəlilov bir sıra monoqrafiyalar qə-ləmə almışdır. Həmin monoqrafiyalar, kitablar, elmi məqalələri professorun "Nərgiz" nəşriy-ətində nəşr olunmuş 10 cildlik "Seçilmiş əsər-ləri"ndə özünə yer almışdır. Onlardan "Ümumtəhsil məktəblərində estetik tərbiyənin inkişaf yolları", "Muğamların tədrisinə dair metodik tövsiyələr", "Üstanın pedaqoji mədə-niyyəti", "Müəllimin estetik mədəniyyətinin yüksəldilməsi istiqamətləri", "Tələbələrin fəallıq mədəniyyəti", "Məktəbli mədəniyyəti", "Televizor və uşaqlar", "Məktəblinin etik-este-

Teymur Bünyadovun "Əsrlərdən gələn səslər" əsəri əsasında hazırlanan "Əsrlərdən gələn sə-slər əsrlərə səda verir"; "Anarın sənət dünyası" və s.

Mənəvi-estetik tərbiyə problemlərinə aid kitablara yazdığı rəylər

Vidadi müəllim mühüm əhəmiyyət kəsb edən bir sıra monoqrafiyaya, kitab və kitabçaya, metodik vəsaitə və tədris proqramına rəy ver-mişdir. Yaradıcılığının bir istiqaməti də budur. "Bu söpgədə "Nağıllar yalan olmur, "Əkil-bə-kilin nağıllı dünyası", "Ramil dastanı", "Pro-fessor Zahid Qaralovun "Tərbiyə" trilogiyası milli tərbiyə sisteminin formalaşmasında mən-bədir", "Anam birdir, Vətən tək...", "Başı çal-malı dağlar" və s. resenziyalarını nümunə gət-irmək mümkündür.

Təltifləri

Professorun səmərali fəaliyyəti dövlət, Elm və Təhsil Nazirliyi və institut tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. O, III dərəcəli "Əmək" ordeninə, nazirliyin "Qabaqcıl maarif xadimi" döş nişanına, Fəxri fərmanlarına layiq görülmüşdür. Respublikanın "Əməkdar müəllim"i fəxri adını şəərəflə daşıyır. SSRİ maarif əlaçısı, akademik Mehdi Mehdiyevə mükafatı laureatı, respublika Lenin Komsomolu Mükafatı laureatıdır.

Əsrlərindən seçmələr

* Prosesin texnologiyasının şərti təsviri texno-loji sxem adlanır. Texnoloji sxemdə prosesin ayrı-ayrı elementləri ayırd edilir, onların ara-sındakı məntiqi əlaqə işarə olunur. Texnolo-ji xəritə də tərtib olunur: sxemdən fərqli ola-raq xəritədə proses əməliyyatları mərhələlər üzrə ardıcılıqlı ilə çox vaxt qrafik formada təsvir olunur və bu zaman zəruri vasitələrdən necə istifadə olunacağı göstərilir... Bütün bunlar "pedaqoji texnologiya" anlayışını mahiyyət dolğunluğu ilə mənimsəmək baxımın-dan mühüm əhəmiyyətə malikdir.

* Müəllimlər çalışmalıdır ki, musiqi məşğələ-lərində uşaq heç bir səs gərginliyi hiss etmə-dən, qışqırmadan oxumağı bacarsın. Mahnı oxuma zamanı uşağa musiqi cümləsinə, habə-lə ayrı-ayrı bəndlərin sonunadək nəfəsdən qənaətlə istifadə etmək bacarığı da aşılmalı-dır.

* Şagirdlərin milli və bəşəri dəyərlər əsasında tərbiyə olunmasında, tariximizin, mədəni-yətimizin, adət-ənənələrimizin daha ətraflı öyrənilməsində, onların maraq və meyilləri-nin uyğun qabiliyyətlərinin inkişaf etdirilmə-sində sinifdən xaric işlərin rolu, təsir imkan-ları çox böyükdür.

Ailənin fəxri

Vidadi müəllim həyat yoldaşı Əminə xan-ımla dörd gözəl övlad böyüdü. Üçü qız, biri oğlan. Qızı Gülnarə Xəlilova hamısından zərək çıxıb. Sənətsünəşlik üzrə fəlsəfə doktorudur. Respublikamızda və bəzi xarici ölkələrdə onu yaxşı tanıyırlar. O, Gülnarə Xəlilova Moda Evinin və respublika Milli Geyim Mərkəzinin rəhbəri kimi milli geyim ənənələrinin əsas mahiyyətini, dəyərlərini, səhətlərini sənətsevərlərə çatdırır.

Son söz əvəzinə

Pedagogika elmləri doktoru, pro-fessor, Əməkdar müəllim Vidadi Cə-mil oğlu Xəlilovun bu il dekabrın 25-də anadan olmasının 80 illiyi tamam olur. Lakin o özü buna heç də sevinmir. Qüssəlidir. Həmişə gülümsəyən olan si-fətinin rəngi heç açılmaq bilmir. Bu, səbəbsiz deyildir. 80 illiyinə hazırla-şır. Lakin necə deyiblər: "Sən saydığımı say, gör əcəl nə sayır".

Bu il amansız əcəl oğlu Vüqarı onun, ailəsinin, əzizlərinin əlindən vaxtsiz aldı. Vidadi necə sevinsin 80 yaşına?

Ataların belə məsəli də var: "Xe-yirlə şəər bağrıbadadır". Həm də dost dosta arxa gərək, dəstək gərək! Razi-liğini aldım ki, onun haqqında bir mə-qalə yazım və ürək sözlərimi, onların-keçənləri qələmə aldım.

Əziz dostumuzun, pedaqogika elmləri doktoru, professor, respublika-nın Əməkdar müəllimi, akademik Mehdi Mehdiyevə mükafatı laureatı Vidadi Cəmil oğlu Xəlilovun 80 yaş mübarək olsun!!!

Akif ABBASOV,

Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutunun elmi katibi, pedaqogika elmləri doktoru, professor, respublikanın Əməkdar müəllimi

Professor Vidadi Xəlilov dünyası

İllərə nə var ki, illər tələsmir

Vidadi Xəlilov 1942-ci il dekabrın 25-də Cəbrayıl rayonunun Cərəkən kəndində anadan olub. Uşaqlıqda, orta məktəb və tələbəlik illərində adama elə gəlir ki, günlər keçmək bilmir. Müəyyən vaxt ötdükdən, yaşa dolduqdan sonra isə, görürsən ki, illər sanki tələsir, vaxt çatdırı bilmirsən, bu günün işini sabaha qoyursan. Atalar isə deyib: "Bu günün işini sabaha qoyma!" Necə qoymayasan? Çatdırmaq olmur axı.

Başqa uşaqlar kimi, Vidadi də balaca olan-da məktəbə getməyə tələsirdi. Bəziləri tələssə də, məktəbə getdikdən bir müddət sonra həvəsləri sönür. Bunun müxtəlif səbəbləri var. Vidadi isə, həvəslə, dərin maraqla ümumi təhsilə davam edir, amma bu qənaətdə idi ki, yenə tələsir. 1959-cu ildə orta təhsili başa vurub ali məktəbə getmək üçün tələsirdi.

Nəhayət, ibtidai təhsilin pedaqogikası və metodikası ixtisası üzrə Azərbaycan Dövlət Pe-daqoji İnstitutuna qəbul olundu. Yaxşı müəllim olmaq üçün canı-dildən çalışır, mühazirə və seminar məşğələlərinə hazırlaşır, imtahanlardan yaxşı və əla qiymətlər almağa səy göstərirdi. Yenə tələsirdi. İllər isə, tələsmək bilmirdi. Bu dəfə müəllim olmaq, əlinə jurnal alıb sinif ota-ğına girmək üçün tələsirdi. Səbri çatmadı. Ali təhsil ala-ala Bakı şəhərinin 7 və 132 nömrəli məktəblərində bədii rəhbər və musiqi müəllimi vəzifəsində işləməyə başladı (1963).

1964-cü il. Vidadi ali təhsilini də başa vurmuşdu. Müəllimlik peşəsi, ixtisası ilə yanaşı onda elmi işə maraq oyanmışdı. Arzularının qə-nadında o zamankı Azərbaycan Dövlət Elmi-Tədqiqat Pedaqogika İnstitutuna (hazırda Azər-baycan Respublikasının Təhsil İnstitutu) gəldi, səndəllərini aspiranturaya (hazırda doktorantura) verdi və aspirantların cərgəsinə qoşuldu. 1971-ci ildə aspirantura təhsilini uğurla tamamladı. Artıq dissertasiyasını yazıb tamamlamışdı.

Mən 1975-ci ildə müsabiqə yolu ilə bu insti-tutda Tərbiyənin ümumi problemləri şöbəsində kiçik elmi işçi kimi fəaliyyətə başlayanda Vidadi Xəlilovla tanış oldum. O, artıq dissertasiya müdafiə edib, pedaqoji elmlər namizədi elmi dərəcəsi almışdı.

Xoş simalı insan

Vidadi müəllimi həmişə şən, xoş simalı, nikbin ovqatlı, gülürlü, səmimi... görmüşəm. Öz sözü, öz fikri olan insan və əlim idi, indi də belədir. Auditoriyada, televiziya çıxış edəndə də, insanlarla qarşılıqlı münasibətlərdə də sifə-tində xoş təbəssüm olur. Bu, onu insanlara sev-dirir, onunla səmimi, açıq söhbət etməyə ruh-landırır. Vidadi müəllim xeyirxah adamdır, in-sanlara yaxşılıq etməkdən, onlara kömək əlini uzatmaqdan hədsiz zövq alır. Ali təhsil müəssi-sələrində dərs dediyi tələbələrə, elmi rəhbəri olduğu doktorant və dissertantlara münasibətdə səmimidir, onlara hörmət və nəzakətlə yanaşır, nüfuzlarını gözləyir, qayğıları ilə maraqlanır. Şəxsiyyətlərə münasibətlərdə, həmkarları ilə ünsiyyətdə tolerant olmağa çalışır. İntele-rantlığı xoşlamır.

Vidadi müəllimin tədqiqatları əsasən ümumtəhsil məktəbi şagirdlərinin estetik tərbi-yəsi problemləri ilə bağlıdır. Onun doktorant və dissertantlarının əksəriyyəti də böyüməkdə olan nəslin estetik tərbiyəsi məsələləri üzrə tədqiqatlar aparmışlar. Bir estetik kimi Vidadi müəllim oturuşuna-duruşuna, geyiminə xüsusi diqqət yetirir. Geyim estetikasının tələblərinə ciddi əməl edir, bir çoxları da ondan nümunə götürür.

Elm yollarında inamlı addımlar

Vidadi Xəlilovun namizədlik dissertasiyası "İbtidai siniflərdə Azərbaycan xalq yaradıcılığı

nümunələrinin öyrədilməsi estetik tərbiyə vasi-təsi kimi" mövzusunda idi. 1975-ci ildə pro-fessor Bayram Hüseynlin elmi rəhbərliyi ilə müdafiə etmişdi. Məktəbəqədər və ibtidai təhsil şöbəsində elmi işçi, aparıcı elmi işçi və-zifələrində işlədi. Estetik tərbiyə şöbəsinin, sonralar isə, əvvəlcə İbtidai təhsil şöbəsinin, bir müddət keçmiş Məktəbəqədər və ibtidai təhsil şöbəsinin müdiri oldu. Hazırda o, institut-un böyük elmi məsləhətçisidir.

Professor 23 il Estetik tərbiyə şöbəsinə rəh-bərlik etmişdir. Fəaliyyəti dövründə müdiri ol-duğu şöbə keçmiş SSRİ Pedaqoji Elmlər Aka-demiyası və onun sahə institutları, həmçinin Ukrayna, Belarus, Latviya, Özbəkistan, Türk-mənistan, Qırğızistan, Gürcüstan, Moldova və digər respublikaların Elmi-Tədqiqat Pedaqoji Elmlər institutları ilə əlaqələr qurdu. Bunlar şöbənin səmərali fəaliyyətinə müstəsna dərəcə-də böyük təsir göstərmişdi.

V.C.Xəlilov doktorluq dissertasiyasını 1994-cü ildə müdafiə etdi. Dissertasiya "Azər-baycan ümumtəhsil məktəblərində estetik tər-biyənin nəzəriyyəsi və təcrübəsi" adlanırdı. Xüsusən həmin zamanlarda (təxminən 30 il əv-vəl) dissertasiyanın mövzusu son dərəcə aktual, işlənmə səviyyəsi yüksək idi.

Dissertasiyada estetik tərbiyənin sosial funksiyasının artması və müasir ümumtəhsil məktəblərində nəzərə alınması məsələləri; Azərbaycan mütəfəkkirlərinin estetik sərvətlər, estetik mədəniyyət haqqında fikirləri şagirdlərin estetik tərbiyəsinin vasitəsi kimi; estetik tərbi-yənin mahiyyəti, vəzifələri, prinsipləri, vasi-tə və yolları; təlim prosesində, sinifdən xaric, məktəbdənkənar tədbirlərdə şagirdlərin estetik tərbiyəsinin formaları, yolları, estetik tərbiyə-nin səməraliliyini artıran başlıca tələblər; mü-hit, şərait və geyim mədəniyyəti vasitəsilə şa-girdlərin estetik zövqünün formalaşdırılması imkanları və yolları və s. bu kimi məsələlər diqqət mərkəzinə gətirilmişdir.

Dissertasiyanın müdafiəsi müvəffəqiyyətlə keçdi, tanınmış sahə mütəxəssisi tərəfindən yüksək qiymətləndirildi və tezliklə təsdiq olun-du. Bir müddət sonra, 1997-ci ildə səmərali el-mi fəaliyyəti nəzərə alınaraq ona professor elmi adı da verildi.

Vidadi Xəlilov eyni zamanda Rusiya Peda-qoji və Sosial Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvüdür.

Elmi rəhbərlik

Professor Vidadi Xəlilov elmi kadrların ha-zırlanmasında mühüm rol oynamışdır və oyna-maqdadır. Onun elmi rəhbərliyi ilə 16 nəfər elmlər namizədi (fəlsəfə doktoru) yetişmişdir. Eyni zamanda fəlsəfə doktoru və elmlər dokto-ru dissertasiyalarının müdafiəsi ilə bağlı 25 nə-fər iddiaçıya rəsmi opponentlik etmişdir.

Yetirmələrindən Əməkdar incəsənət xadı-mi, professor Nazim Kazımov hazırda Azər-baycan Musiqi Konservatoriyasının nəzdindəki

tik aləmi" və s. nümunə göstərmək mümkün-dür.

Professor V.C.Xəlilov pedaqogikanın müx-təlif məsələlərinə, estetikaya, estetik tərbiyə və təsviri incəsənət məsələlərinə həsr olunmuş 50-yə yaxın monoqrafiya, dərslik, kitab və təd-ris proqramlarının, 200-dən artıq elmi məqalə-nin müəllifidir. Məqalələri məktəblərin este-tik mədəniyyətinin inkişafı; musiqi təhsilinin, musiqi ifadəliliyinin və musiqi mədəniyyətinin inkişafı; ifadəlilik mədəniyyəti; ədəbiyyat və təsviri incəsənət vasitəsi ilə estetik tərbiyə imkan-ları və s. bu kimi məsələlərə həsr edilmişdir.

Vidadi müəllim uzun illər V-VI siniflər üçün "Musiqi", II-IV siniflər üçün "Təsviri in-cəsənət" dərsliklərinin müəllifi, həmmüəllifi olmuşdur. O, eyni zamanda İlyas Fəndiyev adına Elitar gimnaziya üçün "Estetika", "Etika və etikət" tədris proqramlarının müəllifidir.

Ümumpedaqoji problemlərə aid bir sıra məqalələri vardır. "Dərs müəllimin şah əsəri-dir", "Əxlaq tərbiyəsinin problemləri", "Tele-vizor və uşaqlar", "İstedadlı şagirdlərlə işin sis-temi", "Ziyahlıq mənbəyi - mütaliə, - əgər o da yoxdursa", "Mənəviyyət olmasa, mədəniyyət də olmaz", "Uşaq evdə tək qalanda", "Elm-təhsil mədəniyyətinin şəərəflə yolu" və s. məqalə-lərini qeyd etmək yerinə düşər.

Professor Vidadi Xəlilovun tədqiqatları sı-rasında pedaqoji texnologiyaları problemi özü-nəməxsus yer tutur.

Görkəmli alimlərin və bəstəkarların həyatına və fəaliyyətinə aid monoqrafiyalar

Professor V.C.Xəlilovun yaradıcılığının bir istiqaməti də elm və incəsənət xadimlərinə həsr etdiyi monoqrafiyalardan ibarətdir. Həmin monoqrafiyalar bunlardır: "Akademik Mehdi Mehdiyevə", "Bəstəkar Süleyman Ələsgərov", "Bəstəkar Qənber Hüseynli (B.Hüseynli ilə)", "Bəstəkar Oqtay Zülfiqarov", "Sadiqlik nü-munəsi" (professor Nazim Kazımov haqqında), "Şirin səsin sədası" (Əməkdar artist Təhmiraz Şirinov haqqında), "Ustad məhəbbəti, ustad sən-əti" (Xalq artisti Səkinə İsmayilova haqqında), "Dolanaram başına"nın heyvət aləmi" (musiqi xadimi Qulu Əsgərov haqqında).

Vidadi Xəlilov tərəfindən qələmə alınmış və ekran həyatı yaşamış bəzi sənədli filmlərin ssenariləri Azərbaycan Televiziyasının qızıl fondunda saxlanılır. Həmin filmlər bunlardır: "Əsrə bərabər ömür" (akademik Mehdi Meh-di-zadəyə həsr edilmişdir), "Bəstəkar Süleyman Ələsgərov (Ə.Kamaloğlunun həmmüəllifliyi ilə).

Bayramlara və tarixi günlərə həsr olunan ədəbi-bədii kompozisiyaların ssenariləri

Professorun yaradıcılıq istiqamətləri çoxcə-hətlidir. Bayramlara və tarixi günlərə aid ədə-bi-bədii kompozisiyaların ssenarilərini hazırla-maqdan xoşlanır, vaxtilə çalışdığı ali təhsil müəssisəsində (Bakı Qızlar Universitetində) bədii rəhbər kimi onları canlandırdı. Həmin ssenarilərlə tanış olaq: "Elimizə bahar gəlir, Novruz gəlir, yaz gəlir", "Həyatə anadır, dün-yaya bəzək", "Ömrü bahar müəllimim", "Müs-təqilliyimiz əbədidir", "Oxu, tar", "Xocalı ha-rayı, Xocalı fəryadı" və s.

Elm-sənət adamlarının, gənc şairlərin yaradıcılığına həsr olunan ədəbi-bədii kompozisiyalar

Professor bu seriyadan da bir sıra ədəbi-bə-dii kompozisiyalar hazırlamışdır. "Akademik